

1 skyrius

Nantaketas, 1960-ieji

Praėjusią naktį sapnavau, kad vėl esu pilyje. Tikrovėje niekada ten nesu buvusi, tačiau tos pilkos akmeninės sienos man buvo pažįstamos iki kaulų smegenų. Jos glaudė mane aistringame glėbyje, tarsi turėtų rankas, tarytum geistų ištraukti mane vidun, tarsi labai ilgam buvau išvykusi ir pagaliau grįžau namo. Aš troškau čia likti. Iki skausmo geidžiau mėgautis šiuo jausmu: čia mano vieta, aš namie, tarytum visa, kas vyko anksčiau, buvo tik sapnas ir kad tik *tai* yra tikra, tik čia troškau būti, tik šiai vietai priklausė mano širdis. Atsidūrusi didžiuliam vestibulyje išvydau prašmatnų židinių, kuriame traškėjo ir spragsėjo ugnis, mesdama ant sienų šokančius šešėlius. Viskas atrodė didinga, tarsi būčiau atsidūrusi karališkuosiuose rūmuose. Ant sienų kabojo paveikslai paausotuose rėmuose, akmens plokštėmis grįstas grindis klojo persiški kilimai, didžiuliai laiptai vedė mane tamsiais koridoriais, viliodami vis giliau ir giliau į pilį, ir dabar aš jau bėgau, nes žinojau, kad esu arti.

Tamsą prasklaidė žvakių šviesa. Priėjau nišą sienoje ir aptikau ten siaurus laiptus. Čia pats pilies vidurys, seniausias sparnas, vienintelė dalis, kuri išliko po gaisro. Žinojau tai tarytum savo pačios istorijos dalį. Ėmiau lipti nelygiais mediniais laiptais, kiekviena pakopa įdubusi nuo šimtmečius jas dilinusių kojų. Dabar ir aš stačiau kojas į šias įdubas ir lėtai kilau aukštin. Širdis stipriai

plakė, staiga aš išsigandau. Viršuje stūksojo masyvios senos durys. Pajuodusios nuo laiko ir dūmų, geležiniai vyriai ir vinys iš tų laikų, kai vyrai avėjo ilgaaulius, nešiojo skrybėles su plunksnomis ir kardus prie diržų. Uždėjau pirštus ant velkės ir švelniai kilstelėjau. Durys atsivėrė be jokio pasipriešinimo, buvo pratusios prie mano apsilankymų.

Viduje, nugara į mane, stovėjo moteris. Liekna, vešliais rudais plaukais, bangomis krintančiais iki juosmens. Ji žiūrėjo į ugnį, vieną blyškią ranką uždėjusi ant židinio atbrailos, kita kabojo nusvirusi prie šono, ant ilgos, žalios suknelės. Ji manęs laukė. Atsisuko ir pažvelgė. Aiktelėjau apimta siaubo. Tos pilkos akys, miela šypsena, strazdanomis nusėta šviesi oda, rausvi skruostai, žvilgantys rudi plaukai – visa tai buvo mano, viskas kaip mano.

Ta moteris buvau aš, tą akimirką žvelgiau pati į save.

*

Sėdėjau verandoje, supamajame krėsele, ir žiūrėjau į tyrą priešaušrio dangų virš jūros, paskutinę gęstančią žvaigždę ir išdrikusias rausvų debesų sruogas, žinojau, kad pilis iš mano sapnų yra toli nuo šio kranto. Šis didžiulis namas Nantakete, pilkomis lentomis apkaltomis sienomis, aukštais langais ir balta apžvalgos aikštele ant stogo (nuo tokių senais laikais žmonos laukdavo iš jūros grįžtančių vyrų) priklausė mano tėvo šeimai nuo tada, kai devyniolikto amžiaus pradžioje į Ameriką iš Airijos atvyko pirmieji Kleitonai, bet man jis atrodė mažiau pažįstamas nei ta pilis, kurioje lankydavausi sapnuose. Labai keistas jausmas, ir niekaip negalėjau jo atsikratyti. Aš net nežinojau, kur ta pilis. Spėjau, kad Airijoje, nors ten niekada nebuvau. Galėčiau paklausti mamos, nes ji gimusi Korke grafystėje, tačiau prieš penkis mėnesius mama išgyveno insultą ir negalėjo kalbėti, tad nenorėjau jos varginti, juk iš esmės

tai tik sapnas. Užtat pasipasakojau Temperansai, nuo vaikystės atskleisdavau jai visas savo mintis ir jausmus. Ji kilusi iš Pietų Karolinos ir nuo keturiolikos metų, jau penkiasdešimt šešerius metus, dirbo mano mamai. Dabar jai buvo septyniasdešimt, dvylika metų vyresnė už mane, nors tiek jai neduotum. Ji atrodė kaip visada: tamsi, putli ir glotni oda, kūnas – vien minkšti apvalumai, rudos akys apvalios ir žvilgančios lyg kaštainiai. Ji stambi moteris. Visuomet maniau – jos ir turi būti daug, kad viduje galėtų tilpti tokia milžiniška širdis, nes Temperansa buvo vien besąlygiška meilė ir atjauta, kilniausia asmenybė, kokią man kada teko sutikti. Ji lyg angelas, pasiūstas į Žemę, kad apvalytų ir pagydytų pasaulį. Vis svarčiau, ar būdama tokios globėjiškos, motiniškos prigimties nebūtų norėjusi ištekėti ir turėti savų vaikų, bet nemaniau, kad mama būtų tai palaiminusi. Aretusa Kleiton reikalavo dėmesio sau ir neketino Temperansos su niekuo dalintis. Ne dėl to, kad būtų negailestinga. Tiesą sakant, šalia jos mama tapdavo kilnumo įsikūnijimu – Temperansa mokėjo sužadinti geriausias mamos savybes. Vis tik jos prisirišimas prie tarnaitės ilgainiui tapo savanau-diškas, Temperansa ją visai išpaikino.

Temperansa atnešė man puodelį kavos su pienu, pabarstytos šokoladu ir dar kažkokiais slaptais prieskoniais, kurių neatskleidė, kad ir kiek prašiau. Tik nusišypsodavo, pakrutindavo savo ilgus pirštus ir atšaudavo: „Tai paslaptis, panele Fei, ir jos nebeliks, jei ja pasidalysiu.“ Kai padavė puodelį, atkreipiau dėmesį į rankas, jos vienintelės išdavė Temperansos amžių. Nuo namų ruošos oda pasidarė šiurkšti ir išsausėjusi, kriauklės rausvumo delnus raižė gilios linijos, pasak Temperansos, jos reiškia seną sielą.

– Pasėdėk su manim nors truputį, – paprašiau.

Garsiai atsidadususi ji susmuko krėse priešais. Minkštas kūnas išsipleikė pintoje kėdėje, ir nuo šios tylios rutinos man pasidarė jauku, taip mes sutikdavome kiekvieną rytą, tik aš ir ji, kantriai ir

su nerimu laukiančios, kol ta sena moteris miegamajame viršuje numirs.

Atsispyriau pirštų galiukais ir ėmiau lengvai sūpuotis krėsle. Temperansa atrodė išvargusi. Akys traiškanotos ir liūdnos, matydama jos liūdesį pasijutau kalta. Temperansa mylėjo mamą labiau nei aš. O gal jai labiau jos reikėjo. Šiaip ar taip, aš turėjau vyrą ir vaikų, kurie, nors savarankiški, reikalavdavo mano dėmesio, o Temperansa turėjo tik mano mamą. Atidavė jai visą savo gyvenimą, kiekvieną akimirką ir, mano mama nebūtų mano mama, jei nebūtų godžiai visko pasiėmusi. Kažin, ar mama apskritai kada nors padėjo Temperansai. Vargu. Abejojau, ar išvis susimąstė, kaip ištikimai Temperansa jai tarnavo. Ši ir nesitikėjo padėkos, ji besąlygiškai mylėjo savo poniją. Meilė – tai paslaptis, mintijau aš, o Temperansos meilė mamai dar didesnė mįslė. Žinojau tik viena – Temperansos meilė artimesnė Dievui nei manoji. Neturėčiau jos gailėtis – turėčiau žavėtis.

– Šiąnakt vėl sapnavau tą patį sapną, – prisipažinau. – Nuo tada, kai mamą ištiko insultas, regėjau jį gal tuziną kartų. Kaip manai, kodėl?

Temperansa visuomet žinojo atsakymus į visus klausimus. Ji linktelėjo, nusišypsojo ir sunėrė ant kelių rankas.

– Sakoma, kad pasikartojantys sapnai yra praėjusių gyvenimų prisiminimai, iškylantys iš mūsų pasąmonės. Jūs paprasčiausiai prisimenate savo praeitį.

Meiliai jai nusišypsojau. Temperansa tikėjo dvasiomis, magiškais burtais ir kerais. Tuo ji man patiko, tačiau aš buvau auklėjama katalikiška dvasia ir saugiau jaučiausi priimdama Biblijos mokymą, kuris nepripažino jokių reinkarnacijų ir pagonišku tikėjimu.

– Tai tik nerimas, Tempe, – atsakiau gurkšnodama kavą. Niekas nemokėjo virti kavos taip, kaip Temperansa, ir aš atsidusau iš malonumo, staiga apsvaigusi nuo šokoladinio poskonio, kuris

akimirksniu nunešė mane į vaikystę, ir nostalgijos, staiga užgriuvusios virtine vaizdinių, garsų ir kvapų. Vėl buvau maža mergytė, virtuvėje besidalijanti mintimis su Temperansa, ir ji kantriai manęs klausėsi, apvalinas veidas švytėjo išmintimi, didelės akys spinduliavo meilę. Laikiausi įsitvėrusi šio jausmo ir pajutau, kaip saldžiai kvepia jos kepiniai, išgirdau darnų mūsų juoką. Net išvydau suknelę, kurią vilkėjau, ir pajutau ant odos medvilninį audinį. Mane apėmė ilgesys, visuomet ateinantis kartu su nostalgija, pajutau laiko tėkmę, gyvenimo laikinumą ir trapias akimirkas, kurios gyvenimui bėgant prarandamos amžiams.

Mamos išėjimas anapilin man ir broliui Loganui bus tik natūrali įvykių seka, tačiau Temperansai tai reikš pabaigą. Aišku, mes ja rūpinsimės, ji mums kaip šeima. Tačiau šis namas, kuriame praleidome visas gyvenimo vasaras ir kur po tėvo mirties užsidarė mama, pereis kitai kartai ir jau niekada nebus toks pat. Mano tėvas Tedas Kleitonas, vyriausias iš septynių brolių ir seserų, anksčiau buvo Masačusetso gubernatorius. Stambus, tvirtas vyras buvo ūmaus būdo, skvarbaus proto ir grėsmingo charakterio, nepakentė kvailių ir savo pasaulyje pripažino absoliučią autonomiją. Nors mirė prieš vienuolika metų, tėvo cigarų kvapas taip įsigėrė į audinius ir baldus, kad iki šiol užuodžiau jį, tarsi tėvas tebesėdėtų savo kėdėje, valdingu balsu šūkaudamas paliepimus. Jis buvo karalius, o visi kiti – ištikimi pavaldiniai, išskyrus mamą, ji buvo jo karalienė. Mamos garbinimas buvo vienintelė jo silpnybė – ir galios šaltinis. Kol mama čia gyveno, namuose galiojo Tedo taisyklės. Jai mirus karaliavimas baigsis ir seną tvarką pakeis nauja. Daugiau čia nebebus mano namai. Kaip ir Temperansos. Jie priklausys Loganui, o jis ne toks sentimentalus kaip aš. Jo žmona iš pagrindų pertvarkys namus ir jie liausis kvėpėję cigarais.

Suspaudžiau puodelį su kava ir pažvelgiau į Temperansą, norėjau mokėti užjausti ją taip, kaip ji visuomet užjausdavo mane.

– Tu šventoji, Tempe, tiek metų taip rūpinaisi mama. Su ja juk nelengva, ar ne?

– Ji gera moteris, – pagarbiai atsakė Temperansa, jos akys suspindo ir veidas nušvito iš susižavėjimo, lyg kalbėtų apie angelą, o ne apie egocentrišką mano motiną.

– Po insulto ji tokia neįprastai rami, – pasakiau, mąstydamą apie taip neatpažįstamai pasikeitusią mamos prigimtį. Per vieną naktį iš valdingos ji virto romia ir nuolankia, tarsi suvokė, jog artėja pabaiga, ir priėmė likimą be jokių klausimų ar nusiskundimų.

– Ji mirs švaria sąžine, – atsakė Temperansa. – Ji atsikratė vaiduoklių ir su džiaugsmu pakils į dangų Dievo šviesoje.

Nelabai nutuokiau, kokius vaiduoklius turėjo galvoje Temperansa. Mažai ką žinojau iš mamos praeities. Ji atvyko iš Airijos, buvo kilusi iš vargingos valstiečių šeimos, norėjo pabėgti nuo skurdo ir pradėti Amerikoje naują gyvenimą, kaip daugelis varguolių tais negandų ir bado laikais. Tiek ji mums papasakojo. Nemėgo apie tai kalbėti ir mes nelabai smalsavome. Tik kai mama atsidūrė ant mirties slenksčio, man parūpo jos ištakos. Žinojau, kad turėjo du brolius. Kas atsitiko jiems? Ar jie irgi paliko Airiją? Iš tėvo pusės turėjau daugybę dėdžių ir tetų, o pusbrolių ir pussesterių net suskaičiuoti negalėjau, tuo labiau dabar atrodė keista nieko nežinoti apie mamos artimuosius. Ji atvyko į Ameriką viena ir išeis viena, ir mes liksime nieko nesupratę.

Mama turėjo dvi slauges, kurios prižiūrėjo ją dieną naktį, bet vis tiek reikalavo, kad Temperansa būtų šalia. Akivaizdu, kad mama jos reikėjo labiau nei manęs, dukters. Aš net šiek tiek pavydu-liavau, bet tai visai suprantama. Temperansa visą laiką buvo šalia mamos, o aš dvidešimt dvejų ištekėjau ir išvykau iš namų. Ant nieko negriežiau danties ir nieko nesigailėjau. Mudvi su mama gerai sutarėme vien dėl to, kad aš visą laiką jai nusileisdavau. Visą laiką kam nors paklusau: tėvui, tada vyrui, taigi buvau pratusi prie

tvirtų charakterių. Pasidariau lanksti kaip nendrė. Nesipriešinau. Dariau, kas man liepta, ir nesiskundžiau. Žinojau, ko iš manęs tikimasi. Tėvas buvo tiesus žmogus ir užkirsdavo kelią bet kokioms dvejonėms. Jo manymu, didžiausias kiekvienos gerai išauklėtos merginos siekis yra būti gera žmona ir motina, ir aš netroškau nieko kito, kaip padaryti jam malonumą, kad jis manimi didžiutuosi. Tačiau dabar kažkas manyje pasikeitė, tarsi aš kaip Žemė būčiau sudaryta iš tektoninių plokščių ir giliai viduje jos būtų ėmusios judėti.

Man penkiasdešimt aštuoneri, ir tą rytą, sėdėdama šioje verandoje ir žvelgdama į jūrą, suvokiau, kad visus tuos metus stengiausi pamaloninti visus, išskyrus save. Mąščiau apie savo gyvenimą ir kokį mažą pėdsaką jame palikau. Mano kojų įspaudai smėlyje negilūs ir bangoms užliejus jie galiausiai išnyks, nes nepadariau nieko ypatingo, tik užauginau tris vaikus, rūpinausi vyru ir buvau maloni, žavi šeiminkė. Mano mama merdėjo ir tai privertė mane susimąstyti apie gyvenimą, mirtį ir mūsų tikslą Žemėje. Suvokimo akimirksnį supratau, kad visą laiką gyvenau dėl ko nors, bet ne dėl savęs. Vėl prisiminiau tą sapną. Ir pasidarė neramu, nes supratau, kad jis bandė man kažką pasakyti. Galbūt pasąmonė kuždėjo pasistengti geriau save perprasti. Kitaip nei kiti sapnai, šis nepasimiršo, nėjo iš galvos taip atkakliai, kaip ištikimas šuo nesitraukia nuo mirusio šeiminko.

*

Kai mama numirė, aš buvau šalia. Brolis Loganas spėjo laiku atvykti iš Bostono ir mes abu laikėme ją už rankų, tuo metu Temperansa tik žiūrėjo ir jos veidu plūdo ašaros, apatinė lūpa blizgėjo ir tirtėjo jai be garso kalbant maldas. Aretusa Kleiton kadaise buvo stulbinanti gražuolė – nors grožis jai niekada nerūpėjo, pernelyg

tvirto charakterio buvo, tačiau žvilgsnis kerėjo ir vyrai negalėjo jai atsispirti, net pirmai jaunystei praėjus. Dabar, mirties valandą, atrodė rami, susitaikiusi, mudviem su broliu buvo keista matyti ją tokią, nė iš tolo nepanašią į save. Atrodė švelni, net miela, tarsi pralaimėjusi kovą. Žiūrint į ją, galvoje kažkodėl iškilo žodis „kova“, išsoko tarsi kamštis iš vandens. Ir niekaip neišnyko. Kažin, su kuo jai teko kovoti, kodėl iš viso turėjo kovoti. Dabar ta kova akivaizdžiai pasibaigė ir ji ilsisi ramybėje. Bet vis tiek nepalioviau savęs klausti, kodėl man kilo ši mintis.

Mamos mirtis mane paveikė labai netikėtai. Viskas taip sudėtinga, tarsi susinarpliojęs siūlų kamuolys, kai, tikėjau, kad jis bus tvarkingai susuktas. Išgyvenau liūdesį, tuščią, maudžiantį liūdesį, ir kartu man palengvėjo, kad ji išsivadavo iš kančių, ir manęs neslegia jos valdinga esybė. Sunku liūdėti ir kartu jausti palengvėjimą. Jaučiausi dėl to kalta, o paskui pasigailėjau dėl tiek daug jai neišsakytų dalykų. Kad neparodžiau meilės, kurią nesupratau jaučianti. Dar kentėjau nuo siaubingos vienatvės, buvau pasimetusi, lyg ji būtų lėlininkas, o aš neišmanėlė marionetė, nenutuokianti, kad tos virvelės mane tebelaiiko. Temperansa tiesiog liūdėjo ir aš supratau, kad jos skausmas išgraužė tyresnę žaizdą nei mano. Nes ji nejautė nei palengvėjimo, nei kaltės, nei ko nors gailėjosi. Ji tiesiog gedėjo.

Dabar jau Logano, mamos testamento vykdytojo, rūpestis prižiūrėti, kad paskutinė jos valia būtų įvykdyta. O man su Temperansa teko varginanti užduotis – sutvarkyti visus jos daiktus. Spintas drabužių, batų ir rankinių, papuošalų dėžutes, tualetu reikmenis, dokumentus ir biblioteką. Tiesą sakant, šis darbas mane baugino, mielai būčiau perleidusi jį kam kitam, bet tiesiog nebuvo *kam*. Likome tik mudvi, ir dienoms slenkant pradėjo atrodyti, jog atsidūrėme aklavietėje. Mama aiškiai nemėgo išmesti daiktų. Ką mums daryti su tiek mantos?

Tik vienas daiktas nederėjo prie kitų. Instrumentas, primenantis mažą smuiką, tik su apskritu korpusu ir labai ilgu grifu. Temperansa, jį pamačiusi, aiktelėjo ir nusišypsojo džiugiai kaip vaikas, tarsi būtų sutikusi seną numylėtą draugą.

– Panele Fei, tai bandža, – paaiškino susižavėjimo kupinu balsu.

Pajutau, kad Temperansa nori palaikyti instrumentą, ir padaviau. Paėmė jį labai atsargiai. Ir tada užgrojo. Pirštai mikliai bėgiojo stygomis. Nustebau. Nežinojau, kad ji moka groti bandža. Klausiausi, kaip Temperansa dainuoja. Žemu, švelniu balsu, tarsi viskis su grietinėle, dainuodama visą laiką žiūrėjo į mane, akyse atsispindėjo nuoširdūs, švelnūs jausmai. Likau pakerėta. Tik abejočiau, ar mama mokėjo groti šiuo instrumentu. Tikriausiai kokia nenorėta dovana, kurios taip ir neprisirengė išmesti.

– Tempe, – aiktelėjau jai baigus. – Tu groji nuostabiai.

Temperansos širdis kraujavo dėl prarasto gyvenimo, tad ji lengvai ir dažnai pravirkdavo. Apsiverkė ir dabar, nostalgiskai braukdama per bandžos stygas.

– Tėvas mane išmokė, kai buvau maža mergaitė, – pasakė ji. – Jis grojo taip, tarsi būtų tam gimęs. Ir dar jis šoko, panele Fei, stepą, buvo toks grakštus ir miklus, kaip ugnies dvasia, ir labai gražiai dainavo. Dažnai grodavo ir dainuodavo norėdamas mane užmigdyti, bet aš gulėdavau išsproginus akis kaip varlė, nenorėdama praleisti nė natos. – Temperansa gražino man bandžą. – Jam mirus nebegročiau. Ir dabar galiuosi.

– Niekada nevēlu pradėti, – ištariau. – Kodėl *tau* jos nepasilikus? Primintų tėvą.

Įsivaizdavau Temperansą mažą mergaitę su savo tėvu, tikriausiai tokiu pat mielu kaip ji, tokia pat šypsena ir švelniu žvilgsniu, ir galvojau, kokios skirtingos mūsų vaikystės. Aš, baltaodė su privilegijuotu auklėjimu, ir ji, kuriai dėl odos spalvos teko kęsti prietarus ir nepakantumą. Pagalvojus apie tokią neteisybę širdis prisipildė

atjautos. Nuo tada, kai Temperansa buvo maža mergaitė, Amerika nuėjo ilgą kelią, bet senamadiška mąstysena sunkiai miršta.

– Noriu, kad ją turėtum, Tempe, – spyriaisi.

– Jūs rimtai, panele Fei?

– Žinoma, kad rimtai, Tempe. Mama būtų *norėjusi*, kad ją turėtum.

– Aš ją branginsiu, panele Fei. Ir grosiu. Grosiu ir prisiminsiu senus laikus, – jos akys vėl sudrėko.

Norėjau paklausinėti jos apie praeitį. Išgirsti daugiau apie tėvą, kurį Temperansa aiškiai dievino. Staiga susivokiau, kiek mažai apie ją žinau, tik tai, kad jos senelė mokėjo gaminti, ir man pasidarė gėda, kad taip nesidomėjau. Kad man nebuvo smalsu. Bet dabar ne laikas klausinėti. Nenorėjau jos liūdinti. Dabar jos širdgėla kone liejosi per kraštus, Temperansa galėjo pratrūkti nuo menkiausio dirgiklio. Šiuo metu būčiau nepakėlusį jos ašarų. Vos tvardžiausi pati neapsiverkusi.

Mano vaikai labai mane palaikė. Rouzė, trisdešimt dvejų, dirbo Niujorke mados industrijoje, ji siūlėsi atvykti ir padėti, bet atsisakiau. Rouzė turėjo savo jauną šeimą, kuria privalėjo rūpintis. Ji spyrėsi, kad gali atsiprašyti, žinojau, jog kalba nuoširdžiai. Būtų bet ką padariusi, kad ateitų man į pagalbą, bet patikinau, kad su Temperansa ir dviese puikiai tvarkomės. Užtat Rouzė skambino kiekvieną dieną. Dėmesingai ir kantriai išklausedavo apie keistus daiktus, kuriuos radau mamos spintose. Žinojau, kad jai nuobodu, tačiau ji neskubėdavo baigti pokalbio. Suprato, kad turiu išgyventi savo sielvartą ir neskubino manęs. Edvina, dvejais metais jaunesnė, ką tik įsidarbino Kalifornijoje, kūrė filmus, tad negalėjo ištrūkti, tačiau likau dėkinga jai už skambučius ir užuojautą. Pažįstu Edviną: siūlydamasi padėti vylėsi, kad tos pagalbos neprireiks. Man patiko jos ambicijos ir veržlumas, bet ji buvo savanaudė ir nedegė noru aukotis dėl kitų. Mūsų sūnus, dvidešimt dvejų Val-

teris, dabar laikė baigiamuosius egzaminus koledže. Norėjo atvažiuoti, bet jaunuoliui čia nebuvo darbo. Jis dažnai neskambino. Buvo labai užsiėmęs, be to, turėjo merginą. Žinojau, kad yra geros širdies, tačiau tik Rouzė mokėjo iš tikrųjų užjausti.

Jie visi atvažiuos į laidotuves kartu su tėvu, mano vyru, vakar vakare jis paskambino paklausti, kada grįšiu namo. Įprastai mesčiau viską ir bėgčiau pas jį, kaip jis ir tikėjosi mane pasielgsiant net ir šiuo atveju. Jis negalėjo suprasti, kodėl tiesiog nepalieku visko Temperansai. Bet aš norėjau čia būti. Galų gale ėmiau galvoti apie save. Noriu būti čia, ir pasiliksiu.

Vos tik pamaniau, kad jau darome šiokią tokią pažangą, netikėtai smogė likimas. Mudu su Loganu priėmėme mamos advokatą, poną Frenką Vilksą, kuris atvažiavo į namus, kad perskaitytų mamos testamentą. Tai buvo nedidukas, liesas vyras baltais ūsais, plikas ir raudonskrustis, man jis priminė omarus, kuriuos vaikystėje gaudydavome ir virdavome. Visi susėdome valgomajame, viename poliruoto stalo iš vyšnios medžio gale, ir šnekučiavomės apie šį bei tą, o paskui ponas Vilksas atidarė savo portfeli, ištraukė aplanką ir pasidėjo priešais save – rimtumo ir orumo įsikūnijimas. Jis tvarkė tėvų reikalus trisdešimt penkerius metus ir nuoširdžiai gedėjo mamos. Temperansa atnešė padėklą su kava, tada išėjo iš kambario ir uždarė duris. Ponas Vilksas šypsojosi man, kol pyliu jam kavą, bet ta šypsena nežadėjo nieko gero. Spėjau, kad mamos testamente gali būti staigmenų. Galų gale, ir gyventi su ja nebuvo lengva, kodėl tai turėjo pasikeisti po mirties?

Ponas Vilksas atvertė dokumentą, įkvėpė pro šnerves ir pranešė, kad mama pareiškė norą būti kremuota. Švelniai tariant, patyrėme šoką. Mūsų tėvas buvo palaidotas katalikų Šventojo Kryžiaus bažnyčioje ir, savaime suprantama, manėme, jog mama, irgi katalikė, atguls šalia jo. Teda Kleitonas netikėjo kremavimu. Šitai, kaip ir visa kita, jis leido aiškiai suprasti (prisiminiau atgrasias jo

prakalbas prie vakarienės stalo, kęsdavome jas, kaip kad žmonės kenčia pamokslus iš sakyklos). Kai ateis Paskutinio teismo diena, Tedas Kleitonas bus viso kūno ir pasirengęs prisikelti. Niekas neabejojo, kad taip ir nutiks. Jei kas ir gali nepaklusti mirčiai ir išsi-vaduoti iš žemės, tai Tedas Kleitonas. Bet jis nemanė, kad kūnas gali prisikelti iš pelenų, kad ir kokia būtų prisikėlimo galia. Tuo labiau protu nesuvokiama, kad mama pasirinko ne laidojimą, o kremavimą. Net negalėjome užginčyti apkaltinę išprotėjimu, nes testamentą perrašė penki mėnesiai iki insulto, būdama visiškai aiškaus proto. Dieną prieš nelaimę ji net surengė labdaros renginį ir visi liaupsino mamą, kokia ji gyvybinga ir kerinti. Taigi, kad ir kaip sunku pripažinti, kremavimą pasirinko būdama sveiko proto, bet vis tiek negalėjome suvokti.

– Tai siaubinga! – sušuko Loganas. Jo veidas, vis dar berniukiškai mielas, paraudo iš pasipiktinimo. – Aš nesutinku. Tėvas sužinojęs apsisverstų kape, – jis rūščiai pažvelgė į mane. – Ar *tu* žinotai?

– Aišku, ne, – atsakiau.

Jis sukryžiaavo rankas ir atsilošė kėdėje.

– Absurdas, – nusišaipė, lyg atsainus požiūris leistų mamos va-lią vertinti nerimtai. – Nenuostabu, kad nepasakė mums būdama gyva. Puikiai žinojo, kaip pasijustume, – jis papurtė galvą vis dar su vešlių, banguotų šokolado rudumo plaukų kupeta, tik vos žilstelėjusia ties smilkiniais. – Kodėl ji panoro būti kremuota? Dievo-baiminga moteris. Tai prieštarauja jos tikėjimui. Ir paprasčiausiai neturi prasmės.

– Noriu pasakyti, – ištarė ponas Vilksas, stumtelėdamas aki-nius ant nosies aukštyn. Mes vėl sutelkėme dėmesį į smulktų vyrą, jis kostelėjo ir didžiuoju pirštu pabaksnojo į popieriaus lapą, tarytum paukštis kalentų medį snapu. – Tai dar ne *visi* jos norai, – pridūrė.

– Tęskite, – paragino Loganas, nukreipdamas žvilgsnį į dokumentą priešais poną Vilksą. – Kas dar ten rašoma?

– Jūsų motina nori, kad jos pelenai būtų išbarstyti Airijoje, – ponas Vilksas nekreipė dėmesio į sutartinį aiktelėjimą ir dėstė toliau: – Jei tiksliau, o jos testamentas išties *labai* tikslus, ji pageidavo, kad jie būtų išbarstyti... – jis pasilenkė prie popieriaus lapo ir perskaitė: – „Ant kalvų virš Deverilo pilies, iš kur matyti pilis ir vandenynas. Tegul mane išnešioja vėjas, tegul su švelniu lietumi susigersiu į airišką žemę, iš kur ir esu kilusi. Ir tegul būna pamirštos mano nuodėmės.“

Šią akimirką pasijutau taip, tarsi man kas būtų iš plaučių išsiurbęs orą. Ji paminėjo pilį – tai neįtikėtinas sutapimas. Pridėjau ranką prie širdies ir įkvėpiau. Negaliu papasakoti sapno broliui, jis sveiko proto, pragmatiškas žmogus ir pagalvos, kad pamišau. Viešpatie, net nesu tikra, ar išdrįsiu pasipasakoti Temperansai, nes ji rastų užslėptą prasmę ir aš bijau ją išgirsti. Aš jau bijau savo sapno. Dabar bus baugu užmigti, o jei vėl jį pamatysiu? Baiminausi išvysti save prie to židinio ir atsibusti išpiltai šalto prakaito, su beprotiškai besidaužančia širdimi, nors ir nežinodama, ko taip išsigandau.

Loganas paprašė pono Vilksą perduoti jam testamentą ir advokatas stumtelėjo dokumentą per stalą. Brolis atidžiai jį perskaitė, kietai sučiaupęs lūpas, buliaus kraujo raudonumo skruostais.

– Tai beprotybė! – sušuko jis. – Kodėl, dėl Dievo meilės, ji nori, kad pelenai būtų išbarstyti Airijoje? Noriu pasakyti, žinome, kad jos mergautinė pavardė Deveril, bet ji niekada neužsiminė apie jokią Deverilo *pilį*. Ar tau ji kada minėjo pilį? – ir vėl Loganas pažvelgė į mane, ir aš vėl papurčiau galvą. – Žinome tik tiek, kad ji užaugo Korko grafystės ūkyje ir perplaukė Atlantą, ieškodama geresnio gyvenimo Amerikoje, bet niekada negirdėjome apie jokią pilį. Vienas dalykas kremuoti kūną, kitas – išbarstyti pelenus

tolimoje šalyje, kurią ji paliko prieš šešiasdešimt metų ir beveik apie ją nekalbėjo, – brolis su panieka stumtelėjo testamentą atgal ponui Vilksui. Supratau, kad Loganas norėtų nepaklusti mamos valiai ir palaidoti ją čia, greta tėvo. Įprastai jam nusileisčiau. Visuomet nusileisdavau, galų gale jis septyneriais metais už mane vyresnis, be to, niekada nereikšdavau savo nuomonės. Bet dėl *šito*, nežinau kodėl, jaučiausi labai tvirta.

– Jei ji nori, kad pelenai būtų išbarstyti Airijoje, mūsų pareiga išpildyti jos valią, – pasakiau, ir Loganas suirzęs susiraukė, nustebę, kad jo nepalaikau. Pagalvojau apie pilį iš savo sapno ir dabar man buvo aiškiau nei dieną, kad šie du dalykai susiję, o gal net vienas ir tas pats, ir būtent *aš* turiu nuvežti mamos pelenus. Bet Loganui neatskleidžiau, ką manau. Tai man pernelyg nebūdinga, be to, šiandien jam ir taip gana staigmenų.

Apie savo vyrą nepagalvojau. Dar viena didelė kliūtis, ją apsvarstysiu vėliau.

Liko paskutinis reikalavimas. Ponas Vilksas kostelėjo ir susikaupė. Jo pečiai pakilo kone iki ausų, tarsi būtų norėjęs įtraukti galvą kaip vėžlys į kiautą.

– Ponia Kleiton pageidavo, kad tarnų namas atitektų Temperansai iki jos gyvenimo dienų galo, taip pat kad ji gautų dviejų tūkstančių dolerių vertės dovaną. – Loganas atrodė pašiurpęs. Tarnaitei tai milžiniška suma. Ponas Vilksas, nekreipdamas į nieką dėmesio, skaitė toliau: – Trečdalį savo turto ji palieka jums, ponia Langton, ir trečdalį jums, pone Kleitonai.

– O dar vieną trečdalį? – nekantriai pasiteiravo Loganas, pamiršęs namą ir Temperansos pinigus. Man irgi pasidarė smalsu. Palinkau į priekį, alkūnėmis atsiremddama į stalą. – Kas dar yra testamente? – pridūrė brolis, nekantriai purtydamas galvą.

Ponas Vilksas jautėsi nepatogiai. Neabejotinai mūsų mama pateikė dar vieną staigmeną.

– Ponia Kleiton dėl to pasisakė labai aiškiai, – pareiškė jis. – Ji norėjo, kad trečio paveldėtojo tapatybė liktų nežinoma iki kol jūs nuvyksite į Airiją.

Loganas atrodė taip, tarsi tuoj sprogs. Net jo ausys paraudo ir piktai tvinkčiojo.

– Nežinoma? – jis įbedė akis į mane, dideles, rudas, karščiuojančias, tačiau jam nespėjus paklausti, ar apie tai žinojau, patikinau, jog ne.

– Neįsivaizduoju, kas tai galėtų būti, – atsakiau ramiai ir pajutau, kaip mano pačios veidas išbąla nuo sukrėtimo. Man buvo gėda pripažinti, kad aš irgi gerokai išmušta iš vėžių.

– Trečias paveldėtojas? Kas, be jos vaikų, dar galėtų vadintis trečiu paveldėtoju? Ar ji išėjo iš proto? Ką, po galais, ji galvojo? – Loganas pašoko ant kojų ir ėmė žingsniuoti po kambarį.

Ponas Vilksas vėl kostelėjo.

– Tai jūsų motinos valia, pone Kleitonai, ir jūsų pareiga ją išpildyti.

– O jei aš noriu užginčyti testamentą? – metė iššūkį Loganas, sėsdamasis ir palinkdamas pono Vilksos pusėn, plačių Logano pečių ir aštraus, grobuoniško žvilgsnio šešėlyje advokatas iškart virto nykštuku.

– Kurią jo dalį? – šaltai atsakė ponas Vilksas, nemirkstelėjęs atremdamas jo žvilgsnį.

– Visą, – atrėžė Loganas.

– Loganai, – paprieštaravau, – negali taip pasielgti. Toks įstatymas. Tai paskutinė mamos valia. Negali jos ignoruoti.

Loganas nustebęs įbedė į mane akis. Aš balsu pareiškiau savo tvirtą nuomonę, tokią, kokios tikrai nenorėjo išgirsti.

– Padarysiu viską, kad ją užginčyčiau, Fei.

– Koku pagrindu ketinate užprotestuoti testamentą? – ponas Vilksas uždavė labai logišką klausimą. Neįsivaizdavau, kokią įtiki-

namą priežastį galėtų sugalvoti Loganas. Supratau, jog jis irgi tai suvokia. Jis susimąstė, sudėjo pirštus smaile. Ponas Vilksas pagavo mano žvilgsnį, bet nė vienas nenusišypsojome. Abu norėjome pasielgti teisingai. Loganas galvojo tik apie save. Jis visuomet galvodavo tik apie save.

– Gerai, – atsakė pagaliau. – Neužginčysiu jos noro būti kremuotai, nors tai prieštarauja mūsų tėvo ir visos jos šeimos norams. Jei kalbėsime apie mamos pelenus, kurie turi būti išbarstyti Airijoje, manau, kad tai absurdas. Ji turi likti ten, kur jos vieta. O dėl paskutinio punkto, jau greičiau pragaras atšals, nei leisiu trečdaliui mamos turto atitekti...

– Taip, Loganai, vaiduokliui, – pertraukiau aš. – Nes kol nesužinosime, kas tas asmuo, jis liks vaiduokliu.

Ponas Vilksas kostelėjo į delną.

– Prieš užbaigdamas susitikimą noriu pasakyti, kad yra dar vienas dalykas.

Mudu su Loganu įbedėme į jį akis. Kas dar? Ponas Vilksas pasi-
lenkė, pakėlė nuo grindų savo portfelį ir padėjo ant stalo. Užgniau-
žiau kvapą: jis atsegė saktis ir atidarė. Viduje gulėjo rudas vokas.
Neatrodė, kad jame daug turinio, bet siaubingai bijojau sužinoti,
kas ten. Ponas Vilksas padėjo voką ant stalo su labai rimta išraiška,
tarsi rodydamas jo svarbą. Abu su Loganu žvelgėme į voką, vildamiesi, kad jis neduos mums dar vienos priežasties ginčytis.

– Ponia Kleiton ypač pabrėžė, kad tai turi būti atiduota jums, ponia Langton, – ir jis stumtelėjo voką per poliruotą stalviršį. Loganas palinko virš voko. Norėjo paimti jį iš manęs ir atplėšti pats, tikriausiai taip ir būtų padaręs, jei ne ponas Vilksas, kuris nenuleido nuo voko akių ir sekė, kad viskas vyktų kaip prisakyta. Norėjau išsinešti jį kur nors ir atplėšti vienuoje, tačiau Loganas su ponu Vilksu stebeilijo į mane, taigi neliko nieko kito, kaip atplėšti voką jiems matant. Viduje buvo juoda oda įrišta

knyga. Neklausdamas Loganas paėmė ją iš manęs ir pervertė puslapius.

– Čia lyg kažkoks kodas, – ištarė iš karto atsainiai. – Kokia iš jos nauda? – ir grąžino knygą. Atverčiau ir įdėmiai peržvelgiau rašmenis. Net negalėjau pasakyti, ar rašyta mamos ranka. Neatrodė, kad jos, be to, visiškai neįskaitoma.

– Negaliu to perskaityti, – atsidusau. Iš dalies man palengvėjo. Jei tai kas nors panašaus į mamos norų sąrašą, džiaugiuosi, kad jo nesužinosiu.

– Na, bent jau nesikandžioja, – liūdnai nusišaipė Loganas. – Ačiū, pone Vilksai, kad atvykote. Susisieksime. O kol kas, Fei, tegul žinia apie mamos palikimą tam trečiam asmeniui telieka tarp mūsų. Supratai? – Linktelėjau. – Puiku. – Nemanau, jog tai buvo tinkama akimirka pasakyti jam, kad keliausiu į Airiją.